

Oranyuk B. Yu.

CHILD IN WEB COMMUNICATION AS PEDAGOGICAL PROBLEM

*The article deals with the fact that children of school age (pupils of the 5-th – the 8-th grades) face with computer-mediated communication (CMC). The research shows that computerization and its rate of development in the society is clearly ahead of processes of intellectualization and mediatization, and further development of all this could create a tension in a society. These processes led to the fact that mass informatization of education had started without deep analysis of their impact on psychological development of personality; preference was given to sphere of teaching children – how to create programmes, rather than how to give them knowledge and skills of handling information in information environment. The research showed that uncontrolled access to CMC of aggressive personalities led to concrete danger of children’s being online. This danger creates conflicts between categories of individuals, whose information literacy and culture reflect new connections and relationships in information society and aims first of all positive development of individual and categories of individuals. But some of them try to take advantage of information society for their negative impact on other people. Such phenomenon of aggressive influence which CMC causes on children and its peculiarities have been exemplified. Knowledge, skills and habits that student should accept while working with CMC have been shown. It has been proved that forming of students’ information literacy and culture in CMC is still a serious pedagogical problem.*

*Keywords: computer-mediated communication, cyberbullying, knowledge, skills, forming, information culture.*

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 37.022

Пекач К. А.\*

**ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА  
ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ**

*У статті розкрито технологічний підхід як методологічну основу виховання громадянської відповідальності учнів. Обґрунтовано доцільність реалізації технологій виховання в сучасних навчальних закладах. Доведено, що при реалізації технологій виховання необхідно застосовувати особистісно орієнтований підхід, передбачати розвиток наявних якісних характеристик особистості, орієнтуватися на педагогічну майстерність вихователя. Розкрито змістові складові технології виховання громадянської відповідальності учнів, які передбачають поетапне засвоєння учнівською молоддю системи громадянських знань, норм, цінностей, що забезпечують їм готовність до свідомого виконання громадянських обов’язків і здійснення громадянських прав, самореалізації в системі «громадянин-держава».*

*Ключові слова: технологія, технологічний підхід, виховання, громадянське виховання, відповідальність, громадянська відповідальність.*

Нові реалії суспільно-політичного буття в Україні переконують, що сильну, заможну, успішну країну можуть будувати люди з високим рівнем культури, зокрема моральної, правової, економічної та ін. Саме тому сучасна система освіти – починаючи із дошкільної та закінчуючи освітою дорослих – має переорієнтуватися з підготовки людини, яка «знає» (має знання, уміння та навички), до виховання гармонійно розвиненого громадянина країни (який має не тільки і не стільки знання, а який морально вихований). Перехід до нової моделі освіти передбачає застосування й нових підходів. На наше переконання, базовими методологічними підходами мають стати особистісно орієнтований (передбачає врахування нахилів, здібностей, потреб окремої людини), компетентнісний (передбачає здатність особи до виконання певного виду

\*© Пекач К. А.\*

діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості) та технологічний (передбачає етапність та отримання запланованого результату). У цій статті вважаємо за доцільне зупинитися на розкритті технологічного підходу як базового у вихованні громадянської відповідальності учнів.

Теоретико-методичні аспекти реалізації технологічного підходу у вихованні розкриваються як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, зокрема Дж. Брунером, І. Дичківською, М. Кларком, П. Мітчеллом, О. Пехотою, С. Поляковим, Т. Сакамото, Г. Селевком, І. Сопівник, А. Хуторським, П. Юцявічене, О. Янкович та ін. Проте особливості реалізації технологічного підходу у вихованні громадянської відповідальності учнівської молоді висвітлено недостатньо.

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей реалізації технологічного підходу в процесі виховання громадянської відповідальності учнівської молоді.

Дослідники [1, с. 59] вважають, що вперше ідея технологізації навчання запропонована Я. А. Коменським, який стверджував, що школа є майстернею, «живою типографією», «де за один день не друкується ціла книга, а щодня друкують одну сторінку...» [2].

У сучасній науковій літературі дискутується питання щодо доцільності та можливості застосування технологічного підходу в освіті, й особливо у вихованні. Аналіз довідкових джерел свідчить, що поняття «технологія виховання», «технологічний підхід у вихованні» авторами та укладачами, як правило, не розглядається. У свою чергу ми зустрічаємо поняття «технологія навчання». Так, в Українському педагогічному словнику (С. Гончаренко) «технологія навчання» розглядається за означенням ЮНЕСКО як «системний метод створення, застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти» [9]. У свою чергу виникає запитання «чи доцільно застосовувати такий системний метод і у вихованні?». У низці праць [1; 2; 3; 7] знаходимо застереження, які полягають у необхідності вирішення кількох суперечностей, зокрема між:

- необхідністю виконання соціального замовлення у вихованні гармонійно розвиненої особистості і відсутністю структурованого виховного ідеалу, який би конкретизував загальну мету та відповідав сучасним умовам;
- трактуванням технології як жорсткого, алгоритмізованого процесу та необхідністю реалізації гуманного, особистісно орієнтованого підходу, що передбачає розгляд вихованця як унікальної, неповторної індивідуальності;
- необхідністю чіткої фіксації результату виховного впливу і недосконалістю методичного інструментарію діагностики якісних характеристик індивіда, їх недостатньою надійністю [7].

На наше переконання, означені суперечності необхідно вирішувати в процесі організації системи виховної роботи певного навчального закладу з урахуванням їх особливостей і специфіки. Так, І. Дичківська відзначає, що «будучи наділеною всіма ознаками системи, що типологічно ріднить її з усіма соціальними системами, педагогічна технологія має специфічні сутнісні ознаки, які виокремлюють її як самодостатній неповторний феномен» [1, с. 75]. До специфічних сутнісних ознак педагогічної технології дослідниця відносить: концептуальність, діагностичне визначення цілей і результативності, економічність, алгоритмізованість, проєктованість, цілісність, керованість, коригованість, візуалізацію.

Оскільки виховання – це «цілеспрямований та організований процес формування особистості» [10, с. 19], тому його сутність не тільки не суперечить технологічності, але й передбачає її. На переконання М. Фіцули, «процес виховання складається з мети і завдання, змісту й методики організації виховного впливу, а також його результату

та корекції» [10, с.216]. Таким чином, основною складовою процесу виховання є досягнення запланованого результату.

Аналіз наукової літератури свідчить, що складовими педагогічної технології, на думку дослідників [3-8], є:

- мета, яка визначає результат;
- концептуальна основа;
- етапність (алгоритмічність);
- методичний інструментарій (засоби, прийоми, методи, форми, техніки);
- діагностичні процедури;
- рефлексія;
- дослідництво (експериментування);
- корегування та прогнозування.

Отже, виховання як цілеспрямований процес і педагогічна технологія як системний метод змістовно спрямовані на поетапне забезпечення результату виховання, а тому доцільність застосування технологічного підходу у процесі виховання сумнівів не викликає. Важливим у цьому контексті є врахування таких особливостей:

- по-перше, при реалізації технології виховання педагог має справу з людиною (дитиною), а тому необхідно враховувати її інтереси, потреби, нахили, рівень розвитку тощо, а це в свою чергу вимагає реалізації особистісно орієнтованого підходу;
- по-друге, технологія виховання не може передбачати абсолютний результат – наприклад, високий рівень сформованості певного особистісного утворення у всіх учнів, а спрямовується на розвиток наявних якісних характеристик особистості;
- по-третє, при реалізації технології виховання досягнення результату передусім залежить від суб'єктів педагогічної взаємодії, а саме вмотивованості вихованця та педагогічної майстерності вихователя.

У процесі реалізації технологічного підходу до виховання громадянської відповідальності учнів необхідно також урахувати особливості формування такого інтегративного утворення. Під громадянською відповідальністю ми розуміємо особистісне утворення, що включає громадянську самоідентифікацію, інтеріоризовані громадянські цінності, готовність свідомо виконувати громадянські обов'язки та здійснювати громадянські права з метою персональної самореалізації в системі «громадянин-держава». Таким чином, технологія виховання громадянської відповідальності учнів передбачає поетапне досягнення таких часткових результатів:

1) формування в учнів системи знань (про національні, європейські та загальнолюдські цінності; сутність демократії, демократичні цінності; права і свободи людини і громадянина та механізми їх захисту; громадянське суспільство, політичну систему і механізми її функціонування, процеси прийняття суспільних рішень і форми участі громадян у житті суспільства на місцевому, національному, європейському та світовому рівні, контроль громадян над владою; роль ЗМІ у суспільному житті; процеси європейської інтеграції та глобалізації; про сутність ринкових відносин, економічні чинники розвитку демократичного суспільства; про основи ефективної комунікації, вибору конструктивних форм взаємодії з іншими та власної поведінки; стратегії розв'язання конфліктів);

2) усвідомлення учнями своєї приналежності до сфери живого, до людства, до країни, до громади – громадянська самоідентифікація;

3) засвоєння учнями системи громадянських норм, правил, цінностей (за О. Вишневським, це такі цінності, як українська ідея, самопожертва в боротьбі за державну незалежність України, патріотизм, історична пам'ять, пошана до державних і національних символів, до Державного Гімну, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, повага до Конституції України та законів, орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави і розвиток народного господарства,

дбайливе ставлення до національних багатств, до рідної природи, культура соціальних і політичних стосунків, повага до прав людини – на життя, власну гідність, безпеку, приватну власність, рівність можливостей, суверенітет особи, право на свободу думки, совісті, вибору конфесії, участі в політичному житті, повага до національно-культурних вартостей інших народів, до демократичних виборів і демократично обраної влади, толерантне ставлення до чужих поглядів, якщо вони не суперечать абсолютним і національним цінностям);

4) розвиток в учнів готовності свідомо виконувати громадянські обов'язки та здійснювати громадянські права.

Технологія виховання громадянської відповідальності учнів передбачає системну, цілеспрямовану, поетапну роботу зі школярами. Така робота має починатися з того часу, коли дитина «переступає поріг» школи, а також коли вона проводить час із батьками чи друзями, коли дивиться телевізор або ж читає книгу, грається з ровесниками на подвір'ї або готується отримати паспорт громадянина України. На різних вікових етапах, у зв'язку зі зміною провідної діяльності, інтересів, соціального статусу, змінюються цілі, форми та методи виховної роботи. При цьому вибір методичного інструментарію залежить від педагога-вихователя. Незважаючи на те, що технологічність передбачає суворе дотримання процедур на певних етапах, на наше переконання, застосовувані у технології виховання форми, методи, прийоми не можуть бути уніфікованими. Їх вибір залежить насамперед від педагогічної майстерності конкретних педагогів-вихователів, від їх права на вибір методичного інструментарію індивідуально, відповідно до власних можливостей. Головним при цьому є не форма чи метод виховання, а результат – розвиток в учнів громадянської відповідальності.

Отже, технологічний підхід є методологічною основою виховання громадянської відповідальності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. У сучасній системі закладів освіти доцільно реалізовувати технології навчання та виховання підростаючого покоління, оскільки вони передбачають залучення різноманітних ресурсів для досягнення запланованих цілей. У процесі реалізації технологій виховання необхідно застосовувати особистісно орієнтований підхід, передбачати розвиток наявних якісних характеристик особистості, орієнтуватися на педагогічну майстерність вихователя. За змістом технологія виховання громадянської відповідальності передбачає концентричне засвоєння учнівською молоддю системи громадянських знань, норм, цінностей, що забезпечують їм готовність до свідомого виконання громадянських обов'язків та здійснення громадянських прав, самореалізації в системі «громадянин-держава».

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні концептуальних засад та етапів технології виховання громадянської відповідальності учнівської молоді.

#### **Література:**

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Коменский Я. А. Пансофическая школа, то-есть школа всеобщей мудрости / Я. А. Коменский // Избранные педагогические сочинения: в 2-х т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – С. 44-98.
3. Освітні технології у короткому викладі: навч.-метод. посіб. / О. І. Янкович, Л. М. Романишина, М. М. Бойко, Н. М. Лупак, Л. М. Паламарчук. – Тернопіль: Астон, 2013. – 160 с.
4. Поляков С. Д. Технологии воспитания: учеб.-метод. пособие / С. Д. Поляков. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 144 с.
5. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. – Т. 2. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с.

6. Сірик Л. М. Поняття «педагогічна технологія» в американській і вітчизняній педагогіці / Л. М. Сірик // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 4-5 (14-15). – С. 187-196.
7. Сопівник І. В. Технологічний підхід у вихованні моральної відповідальності сільської молоді / І. В. Сопівник // Вісник Черкаського університету. Педагогічні науки. – 2014. – № 3 (296). – С. 117-122.
8. Технологія навчання. Технологія освіти // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 906-908.
9. Технологія навчання // Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 331.
10. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

Пекач К. А.

#### ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД В КАЧЕСТВЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ ОСНОВЫ ВОСПИТАНИЯ ГРАЖДАНСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ УЧЕНИКОВ

*В статье раскрыто технологический подход как методологическую основу воспитания гражданской ответственности учащихся. Обоснована целесообразность реализации технологий воспитания в современных учебных заведениях. Доказано, что при реализации технологии воспитания необходимо применять личностно ориентированный подход, предвидеть развитие существующих качественных характеристик личности, ориентироваться на педагогическое мастерство воспитателя. Раскрыто составляющие технологии воспитания гражданской ответственности учащихся, предусматривающие поэтапное усвоение учащейся молодежью системы гражданских знаний, норм, ценностей, обеспечивающих им готовность к сознательному выполнению гражданских обязанностей и осуществления гражданских прав, самореализации в системе «гражданин-государство».*

*Ключевые слова: технология, технологический подход, воспитание, гражданское воспитание, ответственность, гражданская ответственность.*

Pekach K. A.

#### TECHNOLOGICAL APPROACH AS METHODOLOGICAL BASE OF UPBRINGING OF CIVIC RESPONSIBILITY OF PUPILS

*The article discloses technological approach as methodological basis for upbringing of civic responsibility among pupils. The expediency of implementing of technological education in modern schools is done. It is proved that implementation of technological education was necessary to apply student-centered approach to anticipate development of existing high-quality description of person, focused on educator's pedagogical skills. The analysis of scientific literature showed that the main components of technological education were goal (target), which determined the final result, conceptual framework, stages (algorithm), methodological tools (tools, techniques, methods, forms, techniques), diagnostic procedures, reflection, study (experimentation), correction and prediction. Open technological educational components of civic responsibility of pupils can provide civic knowledge, norms, and values, ensuring their commitment to conscious fulfillment of their civic duties. Such kind of education permits to respect civic rights, to realize his (her) potential in society, to become «citizen-state». Technological education should be included for students, focused on step-by-step work with them. At different stages of age, due to changes in the leading activities, interests, social status, current goals, forms and methods of educational work this activity will lead to success. The choice of methodological tools depends on concrete teacher-tutor. The choice of methods of education depends on specific pedagogical skills of teachers, educators according to their own abilities and levels of their mastering.*

*Keywords: technology, technological approach, upbringing, civic upbringing, responsibility, civic responsibility.*

Рецензент: Кузьменко В.В.